

Am în față manuscrisul cuvîntului adresat de profesorul Ion Ionașcu, la 25 mai 1979, participanților la adunarea absolvenților seriei 1929 ai Liceului „Radu Greceanu” din Slatina. Slovele așternute în grafie cunoscută tuturor celor care au avut fericirea de a se adăpa la înalta sa pasiune de istorie, dezvăluie limpede, firese, începutul de carieră al unuia dintre reprezentanții de frunte ai mediisticii românești de la mijlocul secolului nostru. Născut la 21 martie 1902 la Tulnici, frumoasă localitate din munții Vrancei, ca fiu al învățătorului Nicolae Ionașcu, viitorul om de știință a avut o copilărie împovărată de vicisitudinile ce se abăteau asupra celor mai multe dintre familiile intelectualilor satelor românești din acea vreme, lovite de primul război mondial. Contactul cu slova scrisă, căreia i-a rămas devotat pînă în ultimele clipe ale existenței sale, l-a cunoscut în casa părintească, alături de celelalte cinci surori. Au urmat examenele „în particular”, susținute în mod strălucit la Liceul „Unirea” din Focșani, în anii 1919–1924, și care i-au dat dreptul de a aspira la pregătirea universitară. În septembrie 1924, tinărul putnean devine student al Facultății de litere și filozofie din București, la catedra căreia slujeau profesori de renume mondial. Paralel cu audierea cursurilor lui Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Ioan Ursu, ș.a., studentul este nevoit să efectueze îndatoririle de funcționar al Ministerului Muncii și apoi al Comisiei Monumentelor Istorice. Pasiunea și profunzimea cu care se apleca asupra evenimentelor istorice, a monumentelor ce simbolizează calitățile inepuizabile ale acestui popor, i-au asigurat un loc apropiat de marele savant Nicolae Iorga, directorul Comisiei Monumentelor Istorice. Va rămîne atașat suflutește față de acest titan al istoriografiei mondiale, din gîndirea și exemplul căruia își va face un adevărat crez al profesiei de om de știință și cadru didactic. La rîndul său Nicolae Iorga prevedea tinărului secretar un viitor strălucit. În 1928, Ion Ionașcu urma să continue studiile la Școala română din Paris (Fontenay aux Roses) la recomandarea magistrului său. Absolvînd, în 1927, cursurile universitare, acceptă, pînă la apropiata plecare peste hotare, suplinirea catedrei de latină și istorie a Liceului „R. Greceanu” din Slatina, ținută pînă atunci de prof. Ilie Popescu-Spineni, devenit cadru universitar. În a doua jumătate a lunii noiembrie 1927, corpul profesoral din Slatina primește pe tinărul dascăl înconjurîndu-l cu toată dragostea ce se cuvenea unui om temeinic pregătit, cinstit și plin de respect. În însemnările sale, Ion Ionașcu menționează, în primul rînd, pe „venerabilul prof. Tr. Biju, a cărui bunăvoință n-o pot uita”, pe profesorii Mirodot, Vișoiu, Diaconescu, Ionescu-Japonezu, Ilie Rădulescu, V. Constantinescu, slujitori de elită ai învățămîntului secundar românesc. Într-un asemenea climat, chemarea tinărului profesor găsește un teren fertil. Elevii claselor VI–VIII ai seriei 1927–1928 vor avea fericirea de a fi primii ucenici ai prof. Ion Ionașcu. Dar dincolo de orele petrecute la catedră, județul Olt oferea colaboratorului Comisiei Monumentelor Istorice și alte chemări. Pămînt de străveche civilizație românească, Oltul tezaurează monumente seculare, documente așternute de voievozii organizatori de țară, tradiție în miezul căreia se ascunde profunzimea suflutească a poporului pusă în slujba apărării gliei străbune, a creării frumosului spiritual. Și tinărul vrîncean se apleacă asupra lor cu pasiunea omului de știință. La Comănița-Deleni studiază cîteva inscripții tombale pe

care le publică în gazeta locală constituind primele sale afirmări publice pe calea scrisului. Cea dintîi carte intitulată *Biserici, chipuri și documente din Olt*, prefătată de prof. N. Iorga, a văzut lumina tiparului la Craiova în 1934. Ea a constituit dovada cea mai pertinentă a capacității științifice a autorului. Lucrarea rămîne și astăzi un volum de referință al istoriografiei românești, fiind bazată pe un fond valoros de izvoare inedite din interpretarea cărora istoricul a adus o contribuție remarcabilă. Îndelungata carieră de profesor, cercetător și conducător de instituții a prof. Ion Ionașcu, încheiată în mod dureros la 20 septembrie 1979, conduce la indentificarea citorva direcții majore pe care omul de știință le-a slujit în egală măsură. Și totuși am convingerea că ceea ce l-a subjugat pînă în ultima clipă a fost misiunea de dascăl. A început și a sfîrșit prin a fi profesor, mereu preocupat de gîndurile și destinul acelor pe care i-a crescut din fragedă copilărie pînă la deplina afirmare profesională. Din autobiografia sa rezultă că a rămas la Slatina pînă în decembrie 1933, trecînd după aceea la Seminarul din Buzău. După alți patru ani revine la București ca profesor la Cernica, la liceele Marele Voievod Mihai, Carol, Sf. Sava și apoi la Școala normală de băieți nr. 1 în fruntea căreia a rămas pînă în 1948. În iunie 1942 a susținut doctoratul cu tema: *Antonie Vodă din Popești* pe care l-a obținut cu „magna cum laudae”, în fața comisiei alcătuite din profesorii universitari: Ilie Minea, I. Lupaș, C. C. Giurescu și Vilsan. Din 1948 a devenit profesor la catedra de istoria românilor a Facultății de istorie din Capitală pe care a slujit-o cu un devotament exemplar. Șef al acestei catedre între 1950–1954, apoi șef al catedrei de arhivistică (1961–1968), Ion Ionașcu a desfășurat, în cele peste trei decenii de activitate universitară, o prestigioasă muncă didactică și științifică. Opera sa, care numără cîteva sute de volume, studii, note, recenzii, este consacrată aproape în exclusivitate istoriei feudale. Un loc important în preocupările sale a revenit studiului monumentelor istorice cu care a debutat atît de strălucit. Volumul consacrat monumentelor Oltului a obținut premiul Academiei Române în 1935, după cum Istoria seminarului din Buzău va conferi autorului premiul aceluiași înalt forum științific în 1939. Numeroase monumente medievale și-au dobîndit istoria scrisă sau și-au completat-o prin contribuția lui Ion Ionașcu. Printre acestea se numără mănăstirile Hurez¹, Izvorani (Buzău)², Ciolanu³, schitul Grăjdana⁴, Bolintin⁵, Tîrșor⁶, Cozia⁷, Seaca-Mușetești⁸, Curtea de Argeș⁹. Dar dintre toate localitățile și monumentele studiate de istoric, Bucureștii a beneficiat cel mai mult. Asupra orașului, a monumentelor și instituțiilor lui a stăruit atenția prof. Ion Ionașcu

¹ Istoricul mănăstirii Hurez, în A.O., 14, nr. 79–82, 1935, p. 295–344.

² Mănăstirea Izvorani (Buzău), Buzău, 1936.

³ Știri nouă despre mănăstirea Ciolanu, Buzău, 1936.

⁴ Un fost metoh al Spitalului Pantelimon; Schitul Grăjdana (Buzău) Buzău, 1936.

⁵ Vechimea mănăstirii din pădurea cea mare de la Bolintin, în R.I.R., 7, fasc. 3–4, 1937, p. 323–338.

⁶ Mănăstirea Tîrșor, în B.O.R., 56, 1938, p. 356–420.

⁷ Corespondența mănăstirii Cozia în anul 1848, în Arh. Rom., 8, 1942, p. 313–329.

⁸ Mănăstirea Seaca-Mușetești (Olt), în Anuarul Comis. Mon. Ist., 1942, p. 137–154.

⁹ Din relațiile mănăstirii Curtea de Argeș cu orașenii argeșeni, în R.I.R., 14, fasc. 4, 1944, p. 458–466.

pină în ultimele sale zile. Deși referiri la istoria Capitalei se găsesc aproape în toate studiile sale, prima lucrare consacrată unei realități bucureștene a văzut lumina tiparului în 1938. Este vorba de articolul *Școala de la Colțea în veacul al XVIII-lea*¹⁰, în care autorul subliniază, pe baza unor documente inedite, semnificația operei marelui spătar Mihai Cantacuzino. La puțini ani vor urma studiile asupra Patriarhiei, a lăcașului Sf. Spiridon Nou, și îndeosebi valorosul articol privind parcelarea și vinderea la mezat, în 1798—1799, a Curții Vechi. Pornind de la un plan inedit al fostului teren domnesc, Ion Ionașcu a descifrat pentru totdeauna ultimul act al existenței acestui vast ansamblu arhitectonic, poruncit de către Constantin Vodă Hangherlii¹¹. Va reveni asupra Curții domnești și, prin ea, asupra originilor orașului, a primelor lui monumente, în 1953, în calitate de responsabil al Șantierului arheologic București. Nimeni nu va putea scrie istoria Bucureștilor în mod științific fără a se apleca asupra rezultatelor acestui șantier, de începuturile căruia se leagă numele lui Ion Ionașcu, Gh. Astancăi, Gh. Cantacuzino, Bucur Mitrea, Vlad Zirra, D. V. Rosetti, Margareta Tudor-Constantiniu, S. Morintz ș.a. La eforturile tuturor, prof. Ion Ionașcu venea cu erudiția sa de cunoscător al izvoarelor scrise, al cartografiei, genealogiei, heraldicii bucureștene. Amplul raport asupra campaniei din 1953 menționează în introducerea sa nu numai principalele rezultate, ci și tematica largă, de perspectivă a arheologiei celui mai mare oraș românesc¹². S-a săpat atunci la Curtea Veche, Radu Vodă, Mihai Vodă, la Crîngași și Giulești, șirul obiectivelor studiate înregistrând un spor continuu. Concluziile de bază ale acestor strădanii au fost înmănușate în volumul *Bucureștii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice*, tipărit în 1959, sub redacția prof. Ion Ionașcu. Contribuția sa majoră se vedește în paginile raportului de la Radu Vodă care permit istoricului o trecere în revistă a izvoarelor privind începuturile orașului. Pentru prima dată este formulată ideea construirii cetății București de către Vlad Țepeș în anii 1458—1459¹³. Același lucru îl va face în 1961 în lucrarea *București. Pagini de istorie*, elaborată în colaborare cu Aron Petric și Pompiliu Caraion¹⁴. Capitolul consacrat istoriei feudale a Bucureștilor dovedește concepția științifică a autorului, bogăția de date, multe inedite, tendința de reliefare a aspectelor specifice orașului capitală. Zeci de alte volume și studii au contribuit hotărâtor la afirmarea istoriografiei bucureștene purtând semnătura prof. Ion Ionașcu. Este istoricul căruia i se datorează un valoros volum de documente privind proprietățile ctitoriei cantacuzinești de la Colțea¹⁵, autorul studiului asupra unuia din primele planuri ale Bucureștilor¹⁶, și omul de știință de sub pana căruia s-a conturat temeinic și înălțător drumul luminos al celei dintii insti-

tuții de învățământ superior din Țara Românească, Academia domnească, devenită apoi Universitatea din București¹⁷. Mari personalități voievodale și culturale se cunosc mai bine în istoriografia românească prin aportul istoricului Ion Ionașcu. Studiile sale privind domnia lui Mihai Viteazul, unele dintre ele rămase în manuscris pe masa de lucru a profesorului, au dezvăluit aspecte inedite privind raportul voievodului cu marii boieri, poziția unificatorului de țară față de populația românească majoritară din Transilvania etc., Antonie Vodă din Popești, Ștefan cel Mare, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Mavrogheni, Alex. D. Ghica, stolnicul Constantin Cantacuzino, cronicarii Radu Popescu și Stoica Ludescu, savantul N. Iorga, mari dregători, monahi susținători de cultură românească, toate acestea formează un capitol bogat al studiilor istoricului Ionașcu.

Vasta sa operă înscrie la loc de cinste colaborarea și responsabilitatea la tipărirea corpusului de Documente privind istoria României (seriile A Moldova și B Țara Românească), format din 22 de volume. Această remarcabilă contribuție i-a adus prof. Ion Ionașcu, în 1952, Premiul de Stat. De apreciere unanimă s-a bucurat de asemenea colaborarea sa la *Manualul de istorie medie a României*, premiat în 1968 de către Ministerul Învățământului. Nu a putut vedea tipărirea prețiosului material privind arhiva Manuc-bei, studiată în colaborare cu savantul orientalist H. Dj. Siruni, studiul privind pe Dionisie Eclesiarhul și marea monografie consacrată lui Mihai Viteazul la care lucra în zilele neașteptatei stingeri din viață¹⁸.

Dincolo de această vastă și temeinică operă prof. Ion Ionașcu își leagă aducerea aminte și de câteva instituții de prim rang, la propășirea cărora a contribuit nemijlocit. Consilier științific la Institutul de istorie (1948—1955), director la Arhivele Statului (1953—1956), director al Muzeului de istorie a orașului București (1956—1959), membru al Societății de științe istorice, al Asociației oamenilor de știință din R.S.R., al Societății de științe medicale, el s-a afirmat ca un prestigios om de cultură al contemporaneității. Participând la numeroase manifestări științifice din țară, la congrese internaționale, prof. Ion Ionașcu a reprezentat cu cinste școala istorică românească în destinul căreia a crezut cu deplină dăruire. Dar opera sa nu ar fi suficient conturată dacă nu am sublinia rodul cel mai de preț al muncii sale exemplare, sădit în profesiunea a zeci de serii de absolvenți ai liceelor și facultății bucureștene. În munca fiecăruia din profesorii, cercetătorii, arhiviștii, muzeografilor care l-au cunoscut pe profesorul dr. doc. Ion Ionașcu, stăruie ceva din pasiunea marelui dispărut, acea îndatorire de a sluji cu dreptate patria și adevărul.

¹⁰ Școala de la Colțea în veacul al XVIII-lea, București, 1938.

¹¹ Un plan inedit al Curții Vechi din 1799, în R.I.R., 13, fasc. 1, 1943, p. 55—77.

¹² București. Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953, București, 1954, p. 7—12.

¹³ Bucureștii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice, sub redacția prof. I. Ionașcu, București, 1959, p. 58.

¹⁴ București, Pagini de istorie, București, 1961, p. 18—19.

¹⁵ Documente bucureștene privitoare la proprietățile mănăstirii Colțea, București, 1941.

¹⁶ Planul cartografic inedit al orașului București, din anul 1770, în Studii, tem 12, 1959, 4, p. 113—132.

¹⁷ Activitatea de început a Academiei Domnești de la Sfântul Sava (1694—1716), în Analele Universității București, Istorie, 1964, p. 119—141. Universitatea din București 1864—1964, București 1964 (în colaborare). Istoria Universității din București, I, București, 1977, (în colaborare). Alte studii publicate în revistele Studii, București. Materiale de istorie și muzeografie, Revista învățământului superior etc.

¹⁸ Unele din tezele sale se găsesc în lucrarea „Mihai Viteazul. Campaniile militare”, redactată în colaborare cu col. V. Atanasiu, București, 1975.